

ČESKÝ RODIČ: LAPEN V SYSTÉMU!

Už ve chvíli, kdy na testu naskočí dvě čárky, jsme „lapeni v systému“, který pro nás nachystal stát. V těhotenských kontrolách, úředních povinnostech, v postupech u porodů, v mateřské, rodičovské dovolené, v nástupu dětí do školky i do školy...

Co je na tom opravdu dobré a co kontraproduktivní?

✱ PŘIPRAVILA: JANA POTUŽNÍKOVÁ

Česká republika patří k zemím s velmi dobrým zdravotnictvím a také k zemím, které se mohou chlubit systematickou péčí během těhotenství. Dostáváme porodné, jež ve světě ani zdaleka není samozřejmostí. A patříme také k zemím s nejdelším a nejvíc „baby friendly“ nastavením rodičovské dovolené. Umožňuje nám být doma tři, potažmo čtyři roky, což je nejvíce minimálně v rámci EU. Dává nám k tomu celkem slušný objem peněz a z mnoha úhlů pohledů se Česko zdá být vlastně zemí, kde je skvělé porodit dítě. Má to ovšem také svá ALE. Český systém péče v těhotenství, český model zdravotnictví, potažmo jeho přístup

k budoucím maminkám, a nakonec i systém rodičovské dovolené jsou nesmírně unifikované, v mnoha ohledech „nesvobodné“, systematizované a zbavující nás nejen možnosti vybírat si, co je pro nás nejlepší, ale vůbec možnosti rozhodovat sami za sebe a naše děti. Zodpovědnost v mnoha ohledech přebírá stát. Doktoři. Paní učitelky, k nimž děti putují poté, co my se vracíme do práce. A i v tom je vlastně jeden převažující zaběhnutý systém. Pořád se kolem nás míhá řada autorit, pro které je rodič „jen“ rodič. Je to systém a přístup plný předsudků, předsudky vyvolávající. Je nabitý navyklymi vzorci chování i jednání. Kde to nejvíc skřípe? Kde potřebuje dozrát stát a kde by dospělejší přístup neškodil nám, rodičům?

FOTO: SHUTTERSTOCK.COM

1 PŘEDPORODNÍ A PORODNÍ PÉČE

Pokud bychom měli být objektivní, pak musíme říct, že se týče předporodní péče o maminku a miminko, jsme nepřekonatelní preventivisté. Systém prohlídek, ultrazvuků a testů je natolik propracovaný, že podobný najdete jen málokde. Vystavený je podle perinatologických doporučujících postupů vydaných Českou gynekologicko-porodnickou společností a všechno je nastavené tak, aby se maximálně eliminovala rizika pro maminku i miminko. Jen si to shrňme:

ZÁKLADNÍ VYŠETŘENÍ během těhotenství

1. TRIMESTR

Potvrzení těhotenství prostřednictvím odběrů krve i vyšetření pohmatem v ordinaci. Pak přichází screeningové vyšetření protilátek, hodnoty cukru v krvi, krevní obraz, hladina hemoglobinu, stanovení hematokritu, stanovení Rh faktoru. Testují se také pohlavně přenosné choroby. K tomu ještě vyšetření v ordinaci zahrnující vyšetření děložního čípku, cytologie a sono. Je také čas na kombinovaný screening vývojových vad, který obnáší odběry krve a ultrazvuk ve 12.–13. týdnu. A pokud jste maminka nad 35 let, pak je tu také odběr plodové vody.

2. TRIMESTR

Pokračují ultrazvuková vyšetření na stanovení rozměru plodu i jeho vitality, důraz se klade na případné srdeční a vývojové vady, pod „drobnohledem“ se ocitá také placenta a množství plodové vody. Sledují se dál hladiny protilátek a asi ve 26. týdnu se plošně provádí také glukózový test na těhotenskou cukrovku. A k tomu všemu pochopitelně tradiční vyšetření v ordinaci.

3. TRIMESTR

Opakují se testy na krevní obraz, a pokud je potřeba, i na pohlavně přenosné choroby. Ultrazvuková vyšetření se zaměřují na plodovou vodu, umístění placenty, polohu plodu, jeho velikost. Stěr z pochvy detekuje případnou přítomnost streptokoků a přichází také kardiální vyšetření, setkání s obvodním lékařem a začínají monitorovat nebo kardiologické testy srdeční činnosti miminka (tentokrát už v porodnici), které pak v závěru probíhají jednou týdně a okolo termínu porodu i denně.

Tělo pod drobnohledem, duše strádá

Když to sečtete, jste u doktora tak často, až to vyvolává pocit, že těhotenství je nemoc. A vzhledem k preciznosti těhotných, které ani nevědí, že mnohá vyšetření mohou odmítnout, to také poněkud podporuje rozvoj úzkosti během gravidity. Objem takové péče v mnohém překonává objem péče, kterou v jiných zemích dostávají ženy na rizikovém těhotenství. U nás je preventivní. Stát na to musí vydávat nezměrné peníze, pojišťovny se prohýbají a lékaře i nás to všechno stojí hodně času. Po celé těhotenství vás sice sleduje váš lékař, ale na porodním sále pak čelíte úplně cizím tvářím, protože váš gynekolog není váš porodník. Pak jste pořád jen „jedna z pacientek“, a ne konkrétní rodička, jejíž porodník ji zná, zná její gynekologickou minulost, problémy, potažmo i rodinné poměry a anamnézu. Vůbec se

„VŮBEC SE NEŘEŠÍ PSYCHICKÁ STRÁNKA NASTÁVAJÍCÍCH MAMINEK. TO V SYSTÉMU PREVENCE CHYBÍ.“

neřeší psychická stránka nastávajících maminek. Ten, kdo by vás na porod ladil vnitřně, v systému prevence tak nějak chybí. Pravda, máme předporodní kurzy, ale i jimi vás opět provede někdo jiný, než kdo vás bude provázet samotným porodem. A máme chválabohu doly, které jsou ale mimo „systém“.

Na skok v Evropě

Ve vedlejší Německu přitom už od počátku těhotenství máte svou porodní bábu, dokážete si vytvořit vztah, který je pak předpokladem nejen pro hladší průběh těhotenství, ale i samotný porod a následující šestinedělí. V Norsku, jak mi vyprávěla Daniela Lukešová, jež sama připravuje maminky na porod a také v Norsku přivedla na svět dceru Freyu, vám porodní asistentka (státem hrazená i ta soukromá) část vyšetření provádí sama, klidně u vás doma, na ta opravdu velká vás doprovází, aby stále byla v obraze, a většina vyšetření je pouze doporučená, nikoli urgovaná. Což se těm opatrným z nás může zdát jako neopatrnost, těm, které potřebují těhotenství prožít hodně vnitřně a individuálně, pak naopak jako rajská hudba.

NEMÁME NA VÝBĚR A DOKTOŘI PLNĚ PŘEBÍRAJÍ ZODPOVĚDNOST ZA NÁS, NAŠE TĚHOTENSTVÍ A NAŠE STÁLE JEŠTĚ NENAROZENÉ DÍTĚ. ▶

Šestinedělí? Péče na nule

Když pak přivedeme miminko na svět, přebírání zodpovědnosti za dítě ze strany doktorů přetrvává. Už tím, že děti s Apgar skóre 10 se systematicky odnášejí na vyhřívání lůžka. Že se tatinci odstříhávají od bondigu, miminka jsou na šestinedělí přes noc pryč a dokrmovaná tu cizím mateřským mlékem, tu umělým. Lékaři se stavějí nikoli do role průvodců porodem, ale už jen fakt, že vás rodi lékař, vlastně i nadále podporuje „těhotenství jako nemoc“. Pravda, i u nás můžete využít možnost ambulantního porodu. Ale podepisujete revers, jako byste byla nemocná. Nebo můžete родit doma – pokud si k tomu seženete zázemí podobné nemocničnímu a také doktora. A v přebírání zodpovědnosti ze strany lékařů definitivně krystalizuje další problém. S TĚHOTNÝMI A ČERSTVÝMI RODIČKAMI NAKLÁDÁME JAKO S NEMOCNÝMI. S NAROZENÝMI MIMINKY NAKLÁDÁME JAKO S NEMOCNÝMI. Porodnice fungují jako nemocnice. A tam, kde by měla nastoupit péče v šestinedělí, pak oproti těhotenství ze ženin poporodní život totální prázdnotou a častou bezmocí. Neexistuje, že by vás pediatr automaticky navštívil doma (i když na to máte právo). Neexistuje, že by za vámi chodila automaticky porodní asistentka (i když i to si můžete zařídit). Neexistuje navazující péče, která by pomohla na nohy mamince a podpořila vznikající vztah mezi ní a miminkem.

Mámy, které se umí ozvat

Těhotenství, porod i následující mateřství máme právo prožívat podle svého, protože je to opravdu naše mateřství. „Rozrůstají se stále více skupiny žen, které naopak nepodléhají, dají na své pocity a chtějí být lékaři respektované. Například se hodně ptají, nechťejí podstupovat všechna vyšetření, přejí si respekt při porodu od zdravotnického personálu, podporu svých pocitů, chtějí být vyslyšeny. Že je ženám v ČR stále odpirán skutečný porodní dům, domácí porody jsou negativně medializované, nedělají se odborné statistiky úspěšnosti domácích porodů, to jsou ukázky, že respekt ze strany zaběhnutého systému ještě chybí. Většina maminek systému důvěřuje. Mnohé prozřou při druhém či třetím dítěti a už samy sebe nepopírají, to je léčivé,“ říká k tomu bez obalu psycholožka Lucie Kolaříková (luciekolarikova.cz) s tím, že maminky, které se neozývají, pak vnímají tento systém jako určité bezpečí. A podle Kláry Rudolfové, mediátorky a psychoterapeutky (czap.cz, terapie-koucink.cz), je i toto v pořádku: „Vzhledem k tomu, že v ČR máme velmi dobrou předporodní a preventivní péči, je pochopitelné, že řada maminek tuto péči automaticky přijímá. Jestli je to dobře, či nikoli, nechám na posouzení každého z nás. Ve své praxi se ale stále více setkávám s ženami, které mateřství plánují nebo již těhotné či maminkami jsou a o mateřství potřebují nahlas přemýšlet a mluvit.“

Jaká je délka mateřské ve světě?

ANGLIE, SKOTSKO, SEVERNÍ IRSKO – 280 dní mateřské, prvních 6 týdnů pobírají 90% z vyměřovacího základu, pak dávky určuje stát a jsou mnohem nižší, takže se maminky často vracejí do práce.

SLOVENSKO – 6 týdnů před porodem a 28 týdnů po porodu dostává maminka 75% z vyměřovacího základu (osamělé matky 37 týdnů, maminky vícerať 43 týdnů).

RAKOUSKO – 6 týdnů před i po porodu dostávají rakouské maminky 100% z vyměřovacího základu.

FRANCIE – u prvního a druhého dítěte dostávají maminky 16 týdnů plný plat, u třetího až 26 týdnů.

USA – maminky mohou být doma až 12 týdnů, ale podporu v mateřství nedostávají žádnou.

2 PENĚŽITÁ POMOC V MATEŘSTVÍ A RODIČOVSKÝ PŘÍSPĚVEK

Co se týče finanční podpory v souvislosti s mateřstvím a rodičovstvím, vyplácí se rodinám s nižšími příjmy na první a druhé živé narozené dítě porodně. Pak je tu peněžitá pomoc v mateřství (tzv. mateřská), což je dávka z nemocenského pojištění a činí zjednodušeně řečeno 70% z platu nebo mzdy. Po jejím vyčerpání existuje rodičovský příspěvek, což je dávka ze systému státní sociální podpory. Rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně a celodenně pečuje o dítě, jež je nejmladší v rodině, má nárok na rodičovský příspěvek. Ten může čerpat nejdéle do čtyř let věku dítěte, výši i rychlost čerpání dávky si může nastavovat podle situace v rodině až do celkové částky 220 000 Kč (u vícerať 330 000 Kč), jež se od 1. 1. 2020 navýší na 300 000 Kč. A je toho ještě mnohem víc. „Coby rodiče můžeme dosáhnout na finanční podporu od státu z různých systémů. První skupinu tvoří tzv. dávky státní sociální podpory, do níž spadají zmíněné porodně pro rodiny s nižšími příjmy a rodičovský příspěvek pro všechny rodiny s dítětem do čtyř let věku, rodin s nižšími příjmy se pak mohou týkat také přídatky na dítě, příspěvek na bydlení a bohužel sem spadá také pohřebné, dojde-li k úmrtí dítěte nebo rodiče,“ vypočítává právnička Kateřina Vítová z Poradny pro rodiče Aperio (aperio.cz) a pokračuje: „Rodiny a jednotlivci v hmotné nouzi mohou za splnění podmínek daných zákonem pobírat Příspěvek na živobytí, Doplatek na bydlení, případně Mimořádnou okamžitou pomoc. A rodinám, v nichž je některý z jejich členů – rodič či dítě – osobou s postižením, je stěžejní dávkou Příspěvek na péči, Příspěvek na mobilitu a samozřejmě u handicapovaných osob nad osmnáct let věku invalidní důchody.“ Porovnejte se světem a podívejte se do boxu Rodičovské příspěvky a rodičovská dovolená v Evropě a ve světě, ale porovnejte i s tím, jak to u nás bývalo kdysi v boxu „Vývoj rodičovské dovolené a rodičovského příspěvku u nás“.

Čecháčkovská nátura?

Jako vždycky je i takto nastavená podpora státu v oblasti rodičovství ovšem dvousečná. Najdou se totiž ti, kteří tenhle bohatě nastavený systém „ždímají“ tak, až i odborníkům z řad právníků oči přecházejí. Což se výborně ukázalo nedávno ve chvíli, kdy se začalo rozhodovat o navýšení rodičovského příspěvku, a české mámy se vzbouřily a začaly vymýšlet, jak ještě dosáhnout na těch 80 000 Kč rozdílu. Vynalézavost, jakou jsme u toho my české mámy předvedly, ale není příliš chválná. Sepisovaly se petice, tlačilo se na ministerstvo, až se docílilo toho, že od 1. 1. 2020 dosáhnou na celkových 300 000 Kč všechny, které tou

dobou budou na rodičovské dovolené, ale pozor, také budou mít ještě nevyčerpaných předchozích 220 000 Kč. Takové trošku Pyrrhovo vítězství, ale budíž opravdu přáno všem, kteří na peníze dosáhnou. Otázkou je, proč takhle silně nebojujeme i za možnost rodit podle svého, vychovávat podle svého, rozhodovat o nástupu dítěte do školky podle svého? To už nejsou důležité aspekty? Chci tím říct, že se v určitých otázkách nechováme zrovna „dospěle“, milujeme to, že nás stát živí. Je to tak správně? ▶

V ČEM MÁ PODLE PŘÁVNÍČKY KATEŘINY VÍTOVÉ Z APERIO.CZ NEJVĚTŠÍ REZERVY STÁT?

- * *Pokulhává péče o sólo rodiče, zvláště pak sólo maminky jsou vnímány optikou „tyhle živi stát“.*
- * *Neexistují služby pro rodiče s postižením.*
- * *Stále je málo dostupných služeb pro rodiče, a to zejména v menších obcích.*
- * *Je nedostatek krizových služeb pro rodiny, které akutně potřebují pomoc (například v případě úmrtí rodiče či dítěte, v případě náhlé těžké nemoci).*
- * *Chybí jesle a obecně péče o děti mladší dvou let, a pokud je, je soukromá a pro mnoho rodin nedostupná.*
- * *Častý je nedostatek informací, konkrétně neochota jednotlivých úředníků pomoci, hledat, informovat...*
- * *Rodiče v nestandardních situacích (v rodinách, kde je tzv. cizí prvek, při narození mrtvého dítěte, rodiče s postižením, nezletilí rodiče) dostávají na úřadech často protichůdné i nesprávné informace.*

V ČEM MÁME REZERVY MY, RODIČE?

V „dospělém přístupu“. V samostatnosti. Rádi remcáme, pomlouváme podmínky, které máme, i ty, kteří jsou kolem nás – a jen máloco se odvážíme ve skutečnosti změnit nebo začít dělat jinak. Obklopujeme sami sebe jízlivostí, nefunguje u nás příliš pomoc máma-máma, naopak – české mámy jsou často samy sobě vzájemně velkým nepřítelem. Čeští tátové se smrkávají na „peněženky“, a i když jsou z toho právem znechucení – jak často se z nich stávají aktivní tatínci? Obecně vzato, potřebujeme „dospět“. Což ovšem na druhou stranu předpokládá i přenastavení státního systému. Máme na to?

3 MATEŘSKÁ A RODIČOVSKÁ DOVOLENÁ

V tomto směru máme bohatou škálu možností. Po mateřské dovolené trvající 28 týdnů v případě jednoho dítěte a 37 týdnů v případě narození dvojčat máme na výběr, jak dlouho setrváme na takzvané rodičovské dovolené, během níž pobíráme takzvaný rodičák ve výši 220 000 Kč, potažmo 300 000 Kč. Tento luxus skutečně nenajdete v žádném státě v Evropě ani ve světě. Do roku 2006 tu byla jediná možnost rodičovské (na tři roky), variabilita přišla až v posledních letech. Ale zčásti zůstává jen na papíře. Děje se totiž hned několik věcí, které naznačují, že ty naše bohaté možnosti se často obrací proti nám, potažmo vlastně i proti státu. Že s nimi zřejmě ještě neumíme pracovat.

„MOŽNÁ MÁME NEJDELSÍ RODIČOVSKOU NA SVĚTĚ, ALE CHYBÍ NÁM MOŽNOST PROSTRÍDAT SE S PARTNEREM NEBO PRACOVAT Z DOMOVA.“

1096 dní s dětmi by ubilo i vola

Zůstaneme-li u té průměrné doby čerpání tři roky, která je stále nejoblíbenější (neboť na ni navazuje možnost nechat dítě ve školce), máme tu rázem 1096 dní strávených s dětmi. „Když žena dvacetkrát za den utírá jídlu z podlahy, převléká, je už roky bez prospané noci a ukazuje dítěti, jak prohodit kostičku do správného otvoru, nevybuzuje to zrovna její tvůrčí, smyslné a radostné já. Ve spojení s tím, že je to nekonečné – od rána do rána, není divu, když maminky po prvních radostných měsících upadnou do otupělého plnění nutných povinností. Časem už ji to nebaví, ale nemá sílu z toho vystoupit, už je to zajetý stereotyp, ze kterého nevidí cestu ven,“ popisuje první negativní aspekt „příliš dlouhé“ rodičovské psychologička Lucie Kolaříková. A minimálně na nějakou chvíli do toho „neštěstí“ spadneme všechny: „Z generace našich maminek a babiček v sobě totiž máme zakořeněný jakýsi společenský předpoklad, že žena po narození dítěte má zůstat doma a starat se, jen o dítě, a tím pádem více o domácnost, manžela, partnera, další dítě... Je snadné do tohoto očekávaného předpokladu, že žena na rodičovské dovolené má být s dítětem doma, automaticky vstoupit,“ připomíná psychologička a mediátorka Klára Rudolfová.

Jak se vyvíjela česká mateřská, potažmo rodičovská dovolená?

Nejdříve šlo o mateřskou dovolenou, kterou mohly ženy čerpat od roku 1950 v délce 18 týdnů, prodloužení nastalo v roce 1964, kdy se délka zvedla na 22 týdnů a v roce 1968 na 26 týdnů. Pokud žena porodila vícčetata nebo byla svobodnou matkou, mateřská se jí prodloužila dokonce na 35 týdnů. V té době byla také zavedena takzvaná další mateřská dovolená do 1 roku dítěte, v roce 1970 do 2 let a v roce 1980 do 3 let dítěte. Z finančních důvodů se však většina matek vracela do zaměstnání okolo prvních narození dítěte nebo dříve. Finanční podpora matky pečující o děti byla mezi 1. a 3. rokem věku dítěte jen minimální (v roce 1986 např. 600 Kč). Z další mateřské dovolené se po roce 2000 stala rodičovská dovolená. Tehdy už bylo možno čerpat rodičovský příspěvek po celou dobu rodičovské dovolené. V roce 2002 činil rodičovský příspěvek asi 2500 Kč měsíčně.

Máme jen zdánlivé možnosti

Možná máme nejdlejší rodičovskou na světě, ale chybí nám možnost se prostřídat s partnerem, který má teprve od roku 2018 placený týden volna po narození dítěte. Pravda, na rodičovskou může nastoupit i otec dítěte, ale i když se tato možnost líbí podle průzkumů jednomu z pěti tatínků, realitou zůstává, že doma s dětmi bylo například podle údajů z roku 2017 jen okolo 5000 tatínků – oproti 300 000 maminek! V Německu je jeden z partnerů doma 12 měsíců, druhý 2 měsíce. Ve Švédsku je to podobné – ze 480 dní rodičovské stráví doma 420 dní jeden a 60 dní druhý. V Americe naopak o rodičovské ani neslyšeli, mámy mají jen 12 týdnů neplaceného volna po porodu. Kromě toho postrádáme také možnosti pracovat z domu. Jít někam na zkrácený úvazek. Jenže, k tomu už bychom potřebovaly školky, jesle, fungující systém služeb pro rodiče. „A jestli má český sociální systém vůči rodinám nějaké rezervy, tak třeba právě v tom, nakolik v něm chybějí služby pro rodiny. Jesle dnes v mnoha místech prakticky neexistují. Školky praskají ve švech a dostat i do „spádové“ dítě mladší tří let se často nepodaří. Pak je tu samozřejmě možnost nestátních předškolních zařízení a placeného hlídání, ovšem mnoho rodin na takovéto služby finančně nedosáhne. A brzkému návratu rodičů do zaměstnání nenahrává ani stále přetrvávající nechuť zaměstnavatelů k úpravám pracovní doby, ač na vhodnou úpravu pracovní doby má rodič pečující o dítě podle zákoníku práce vlastně nárok. České mámy tak často nemají vlastně jinou možnost než setrvat doma,“ potvrzuje i právnička Kateřina Vítová. Všechna výše uvedená úskalí samozřejmě ještě citelněji dopadají na sólo rodiče a celý systém jako by nepočítal s rodiči s postižením nebo s rodinami, kde se postižení vyskytuje. A vrátit se do práce dřív může nebo chce a dokáže také jen malá hrstka v moři českých matek. Ale o tom už bude další část.

4 PRACOVNÍ NÁVRATY ČESKÝCH MAMINEK

Pokaždé, když píšu články o návratu do práce, říkám prakticky to samé – je třeba udržovat si kontakty se zaměstnavatelem i během rodičovské dovolené, je třeba udržovat si přehled o své profesi, zajímat se a je třeba nečekat, že když budete doma s jedním dítětem čtyři roky, potažmo se dvěma dokonce šest nebo osm let, že „svět si na vás počká“. Pod takovými články čtu na sociálních sítích komentáře plné opovržení: „Proč bych se vracela do práce, když mi stát platí? Hm? A práce? Ta počká!“ Kdepak, nepočká. V tomhle je nastavení systému rodičovské zase dvojnásobně. Pohltí vás zdánlivým zabezpečením, převezme za vás zodpovědnost, protože vám za péči o děti platí, ale – vymstí se to zase jen vám, pokud nejste jako máma, která se jednou bude vracet do práce, předvídáva.

Pohodlnost, nebo nevědomost?

Proč tohle dovolíme? Psychoterapeutka a mediátorka Klára Rudolfová má vysvětlení: „Sice víme, že po dobu několika let nemusíme chodit do práce, ale málo už předem přemýšlíme a staráme se o sebe v tom smyslu, co bude potom. Na jednu stranu je pohodlné zůstat doma v teplácích a starat se o dítě. Na druhou stranu je to potom velký šok. Stále máme vlastně ještě malé dítě a k tomu najednou již žádné „rodičovské doma = peníze“. A to nemluvíme o zvyku být ještě déle doma v kombinaci s navazující další mateřskou, rodičovskou dovolenou,“ nastiňuje, v čem je problém. „Starat se o malé dítě, plně se mu věnovat, je určitě plnohodnotná práce, není to žádná dovolená. Může se nám zdát nespravedlivé, že se ještě máme vzdělávat nebo ještě na rodičov-

ské začít opět (nebo nepřestat) pracovat. Je zcela na nás, jak se rozhodneme. Můžeme si zvolit zdánlivě pohodlnější cestu: nevzdělávat se, nemyslet na svou profesi do budoucna, spravedlivě si remcat s kamarádkami a utvrzovat se v tom, že co (ne)děláme, je správně. Anebo si můžeme poctivě říci, co chci a co udělám pro to, co po skončení rodičovské chci,“ dodává ještě psychologička.

Raději zaměstnankyně než podnikatelky

Také bychom pochopitelně ledasco vyřešily podnikáním, prací na volné noze. A maminek, jež na rodičovské dostanou a rozvíjejí svůj nápad, skutečně přibývá. Nicméně, i tak jsou stále jen zrnkem ve velké kupě pisku. Proč? „Obecně může hrát roli, že má většinová část společnosti zaměstnanecké, nikoli podnikatelské myšlení. Že většina lidí očekává, že se o ně musí zaměstnavatel/stát postarat, zajímá je mít dobré místo a s dobrými penězi, očekávají péči, namísto plné samostatnosti a zodpovědnosti za svou existenci,“ říká k tomu psychologička Lucie Kolaříková a ještě pokračuje: „Navíc většina žen nemá své peníze, nenaučily se je vydělávat a vstoupily snadno do role partnerek a manželek, které sponzoruje manžel. Domnívám se, že pro vlastní dobrý pocit je dobré mít nějakou svou vlastní cestu a vlastní peníze. A to mnoho žen zjistí právě na konci rodičovské, kdy se jim mění myšlení, nemohou nebo se už nechtějí vrátit do práce a začnou hledat vlastní cestu, která jim umožní tvořit a zároveň přispívat do rodinného rozpočtu. A určitě mnoho žen zůstane v té závislé pozici plně očekávání, že se někdo postará.“ ▶

Neprospěla by kratší rodičovská nám, dětem i státu?

Před pěti lety vydala OECD zprávu, v níž Česku navrhuje zkrácení rodičovské dovolené na jeden rok. A důvodů uvedla hned několik. Tehdy bylo Česko na pátém místě co do objemu vyplacených peněz na jedno dítě státem na celém světě (!), vydávalo ročně více než 23 000 amerických dolarů na dítě. Přičemž už tehdy byly namísto pochyby, zda si tohle česká ekonomika může dovolit. Třeba takové Turecko tehdy vydalo na jedno dítě ze státní kasy jen něco přes 300 dolarů, Austrálie 4500 dolarů, Kanada 10 400 dolarů... My ohromujících více než 23 000! Nebylo by lepší mít pracující mámy? V mnoha ohledech bylo. Prospělo by to ekonomice, máám, jejich rozpočtům... ale vlastně není na výběr. Aby se mohla rodičovská utnout dříve, musel by tu fungovat již zmíněný systém služeb. Třeba jako ve Francii, kde se mámy vrací do práce brzy, ale mohou, protože tam se na každé dítě dostane v jeslích, ve školce... Systém je tam promyšlený a stát sype peníze do něj místo do jednotlivých maminek. A jakkoli je skvělé, že můžeme být se svými dětmi, zdá se vlastně devastující, že s nimi mnohé z nás jsou doma tak dlouho proto, že nemají na výběr. A jsme zase u základního problému – jen pomalu se nám dostává možnost volby.

Opravdu chci, ale nemám kde

Jen málo maminek ví, odkdy a za jakých podmínek mohou pracovat. „A přitom je to jednoduché: při mateřské nesmíme pracovat tam, kde čerpáme peněžitou pomoc v mateřství. Protože je peněžitá pomoc v mateřství pojistnou dávkou, nemohu během jejího pobírání pokračovat v té činnosti, ze které plynulo pojištění, z něhož tu dávku čerpám. Pokud jsem tedy dělala účetní, nemohu pracovat u téhož zaměstnavatele na téže pozici. Ale můžu si přivydělávat jinde. Po skončení takzvané mateřské, tedy zhruba půlroce od narození dítěte, pak už nikdo nesleduje, kde jsem a co dělám, kolik si vydělám, a tedy se mně jakožto mámě na rodičovské může otevřít řada možností. Samozřejmě musí být zajištěna péče o dítě. A stejně tak často narážím i na nevědomost v oblasti návratu do práce. Narážím na to, že maminky nevědí, že mají ze zákona nárok na vhodnou úpravu pracovní doby nebo že nemají na rodičovské dovolené přistupovat na ukončení pracovního poměru dohodou, neboť je to pro ně nevyhodné a podobně,“ uvádí právnička Kateřina Vítová. Na druhé straně je tu nabídka na trhu práce. Protože najít půlúvazek, najít home-office nebo přivýdělek z domova, to je v mnoha profesích jako hon za jednorozcem.

Cizinky v Česku

Silvia Čebeková pracuje na pozici takzvané Family Advisor v pražské pobočce ExxonMobil, kde pomáhá českým i zahraničním rodičům s návratem do práce. A její zkušenosti to říkají jasně: „Naši zaměstnanci, kteří nejsou z ČR nebo SR, mají tendenci vracet se do práce dříve (průměrně o 12–18 měsíců, Češi se vracejí většinou kolem 2 let věku dítěte). Maminky pocházející ze zahraničí častěji žádají o zkrácené úvazky a také v nich pracují kratší dobu (většinou jim na adaptaci stačí 3–4 měsíce), využívají služby hlídačích agentur nebo si najímají studentky či náhradní babičky. Při hledání jeslí nebo školek mají jiné představy o kvalitě a jazykové vybavenosti zařízení. Oceňují, když učitelky hovoří anglicky, ale zároveň požadují, aby se jejich dítě co nejdříve naučilo česky. Jelikož žijí mimo svou zemi, využívají k vyvážení pracovního a rodinného života ve velké míře také svůj okruh známých a komunitu jako náhradu za prarodiče. Celkově si zde cizinci vytvářejí silná přátelství, vzájemně si radí a pomáhají.“ S každým Silvia Čebeková hovoří, rozeberou spolu konkrétní rodinnou situaci a vytvoří konkrétní podmínky návratu po rodičovské. „Zahraniční maminky mají obecně konkrétnější plány i se svým pracovním zařazením a kariérou obecně. Více zapojují svého partnera do péče a považují svůj pracovní rozvoj za stejně důležitý jako jeho,“ nabízí Silvia Čebeková inspiraci pro nás, české mámy.

TOMÁŠ ERVÍN DOMBROVSKÝ, analytik LMC, provozovatel portálů Jobs.cz a Prace.cz

Jak je to s návratem českých maminek do práce?

I když se situace v posledních letech mírně mění, rodičovskou dovolenou v drtivé většině případů v ČR čerpají ženy. A bohužel pro ně stále platí dilema: buď péče o děti, nebo práce, skloubit obojí typicky s dětmi do 3–4 let se zejména kvůli nedostatku částečných úvazků daří jen malé části z nich. Nůžky v kariéře mužů a žen se nejvíce rozevírají ve věkové skupině 30–34 let, kdy je ekonomicky aktivních 95,5% mužů, ale jen 65,4% žen. V další pětiletce se podíl pracujících žen mírně zvedá na 74,9%. Na srovnatelné úrovni kolem 90% ekonomické aktivity se muži a ženy sejdou až ve věkové skupině 45–49 let.

Někdy se zdá, že jen málo maminek chce zpátky do práce. Co říkají vaše data?

Spousta maminek do práce chce, ale nemohou nastoupit na plný úvazek. A stále ještě jsme zvyklí na jasné rozdělení rolí – jeden na plný úvazek pečuje, druhý na plný úvazek pracuje. A nezmění se to, dokud zaměstnavatelé nebudou nabízet více částečných úvazků. Kdyby bylo více částečných úvazků, bylo by mnohem snazší a přirozenější dostat k péči častěji i muže... V severních zemích je běžné, že si i muž při narození dětí úvazek sníží, když se žena vrací do práce z mateřské, aby se mohli prostřídat v práci i u dětí oba podle potřeb.

Jaké jsou předsudky českých zaměstnavatelů?

Obecně řečeno jde opravdu jen o předsudky. Některé jsou založené na špatných zkušenostech – třeba vysoká nemocnost dětí a s tím spojená nepřítomnost. Nejenže to není pravidlem, ale u řady profesí se to dá s novými technologiemi a home office překlenout. Na druhou stranu většina zaměstnavatelů už dnes vidí, že rodiče malých dětí jsou loajální zaměstnanci – pokud jim vyjdete během těžkého období vstříc, nezapomenou ani později.

Co by pomohlo k dřívějšímu návratu do práce?

Dřív jsme volali po flexibilní pracovní době, ale víceméně neformálně už v řadě firem funguje. Můžete si odskočit vyzvednout děti do školky a práci dodělat večer. Velká část rodičů nechce rovnou nastoupit na plný úvazek. Pomohlo by větší rozšíření práce na částečný úvazek. V inzertech na Jobs.cz se v tuto dobu nabídka prací na částečný úvazek pohybuje kolem 13%, ale přesto u více než 96% všech pozic zaměstnavatelé preferují úvazek plný. Zaměstnavatelé tím přicházejí o část potenciálních pracovníků – protože maminky pak odcházejí do jiných profesí, začínou podnikat, jen kvůli volnějšímu režimu. A zůstanou u něj i po skončení rodičovské dovolené.

JAK SE ŽIJE MAMINKÁM V NORSKU?

Daniela Lukešová žije na střídačku v Čechách, kde ve svém centru Freya připravuje české maminky na porod, a v Norsku, kde ona sama také přivedla na svět svou dceru. Jaké vnímá rozdíly?

„Děti nastupují do školky v deseti měsících a ženy se vracejí do práce. Nechtějí přijít o své koníčky, čas, o své peníze. Mají vysoký standard, který si chtějí udržet. Ale oproti Česku si nikdo nedovolí napadnout délku pracovní doby, ta je maximálně devět hodin a jejich hlavní životní motto „no stress“ je přítomné i v práci. Po deseti měsících se do práce vracejí také s argumentem „když zůstanu doma déle, nebude mé dítě socializované“. V tom se s norskými maminkami neshodneme. Když jsem dceru šla přihlásit do školky od druhých narozenin, bylo to pro mě pozdě. V Česku by to bylo „moc brzy“.

10 MĚSÍCŮ JE DOMA JEDEN RODIČ, PAK SE VYSTRÍDAJÍ. DALŠÍ 3 MĚSÍCE PŘÍPADNOU OBVYKLE TATÍNKOVI. OBA PŘI TOM POBÍRAJÍ 70% PLATU.

Porodné tu neexistuje, ale je tu výraznější podíl otců ve výchově dětí. Deset měsíců je doma s dítětem jeden rodič, pak se vystřídají a další tři měsíce případnou právě obvykle tatínkovi. Oba přitom pobírají 70% platu. Také když jsem přijela poprvé do Osla, bylo to jako v ráji – tolik tatínků s kočárky jsem do té doby nikde neviděla! Kojení končí také kolem desátého měsíce, byť část Norek pokračuje alespoň formou odstříkávání. Pokud tedy nepřijedete na venkov. Počty dětí se tam pohybují od čtyř do sedmi, ženy kojí, jak dlouho uznají za vhodné, a do práce se nevracejí, protože pracují na vlastních farmách. Ovšem – tehdy jim za to, že nevyužijí státní školku, stát něco přispívá.

Není tu povinné očkování. A úžasný je přístup lékařů a odborníků, k nimž v Čechách vzhlížíme jako k autoritám a nedovolíme si ani „ceknout“. Tady si naopak lékař nedovolí jít a vytýkat vám, že svým rozhodnutím neočkujete ohrožujete své dítě. Nabídne vám možnost, ale nikdy nevytvoří nátlak. Tady je každý svým vlastním pánem. V Čechách je nátlak na denním pořádku a s otěhotněním jako by maminky přestaly mít možnost vůbec rozhodovat o sobě, svém těle, potažmo miminku. Jsou neustále vystavované předepsaným prohlídkám, chodí od lékaře k lékaři, ale ani nevědí, s kým budou rodit. V Norsku jste od počátku v kontaktu se svou porodní asistentkou, ta vás provází na vyšetření, a pokud chcete, řadu vyšetření je schopná provést sama. A dává vám vědomí, že na vás záleží.“ ▶

Kazí vám nekonečná únava a záplava stresu chuť do života? Vyzkoušejte novinku Magnesium 250 CBA™ z řady BLESK LÉKÁRNA a načerpejte zpět ztracenou energii.

Výrobek Magnesium 250 CBA™ přináší extra silnou dávku hořčičku pro snížení únavy i vyčerpání a podporu správné činnosti svalů. Unikátní složení doplňků stravy s CBA™ komplexem obsahuje vitaminy B6 a B12, jež přispívají k dobré psychické i nervové činnosti, a navíc vitamin C pro podporu vaší imunity a obranyschopnosti.

Ničí vás únava a stres?

Vsadte na jedinečný produkt Magnesium 250 CBA™ z řady BLESK LÉKÁRNA. Stačí pouze 1 tableta denně!

BLESK LÉKÁRNA představuje výběr nejžádanějších a prověřených doplňků stravy z českých lékáren, které vám zaručí **spolehlivou kvalitu za příznivou cenu**. To vše díky exkluzivní spolupráci předního českého farmaceutického výrobce a značky BLESK.

Řada BLESK LÉKÁRNA je k dostání ve více než 700 lékárnách po celé ČR.

Žádejte v každé dobré lékárně!

www.blesklekarna.cz

5 NASTAVENÍ ROLÍ VE SPOLEČNOSTI, V RODINĚ

Velká část českých domácností žije v takzvaném tradičním nastavení domácnosti, kdy muž vydělává a žena je doma s dětmi. Zmínili jsme to již na několika místech. Co je na tom špatně? Nic, pokud jsme v tom všichni spokojeni. A pokud odhlédneme od faktu, že být živitelem pro mnoho českých tatínků představuje pak model „v práci makám – doma se od všeho distancuju a chci mít klid i od dětí“. To je pak poněkud toxické chování, toxické pro děti, vztah i společnost, která se v takovém nastavení k dalším možnostem maminek na mateřské, potažmo rodičovské, dostane jen těžko. Především nám māmám chybí mnohdy hrdost – na to, kdo jsme, co jsme, co jsme tím, že jsme přivedly na svět děti, dokázaly. Nechá-

„MĀMĀM CHYBÍ ČĀSTO HRDOST. NA TO, KDO JSME, CO JSME TĪM, ŽE JSME PŘĪVEDLY NA SVĚT DĚTĪ, DOKĀZĀLY.“

váme si řadou lidí mluvit do toho, jak na svět děti přivedeme, jak je budeme vychovávat. A děláme to často i přesto, že s tím nesouhlasíme. A také často coby máme zraňujeme jiné mámy kolem sebe. I když si jen těžko uvědomujeme, že hlavním důvodem toho jsou naše vlastní strachy a nejistota. A muže? Ty necháváme stát opodál, vzdalovat se nám a rodině jako takové. Málo sdílíme, málo mluvíme, hodně tajíme i před sebou samými. A skrze všechny tyto vztahové bolístky v rodinách i sobě samých pak často i to skvělé, co kolem sebe máme, vidíme černě. Role jsou možná nastavené nějak. Ale nikdo přece neříká, že definitivně... Co si o tom myslíte? ■

JAK TO MAJÍ OSVČ?

Zajímavé je v ČR být také maminkou coby OSVČ. Obvykle totiž až do otěhotnění maminky podnikatelky netuší, že po porodu budou „na mizině“ – co se podpory státu týče. Dostávat mateřskou není pro OSVČ samozřejmost, a zatímco zaměstnankyně dostávají 70 % platu a často jim to připadá málo, mámy na volné noze dostávají v lepším případě pár stovek. Peněžitá pomoc v mateřství totiž vychází ze zdravotního, potažmo nemocenského pojištění. A to u zaměstnankyň platí zaměstnavatel, zatímco u OSVČ není (bez jakéhokoli upozornění od příslušných úřadů předem) povinné. Jako OSVČ si pak na prvních 28 týdnu mateřství musíte vpodstatě ušetřit, protože jinak nedostáváte nic.

Mateřství v USA a Turecku očima blogerky Jany LeBlanc

comiudelaloradost.cz

Prožila jsem šest let v USA a začínám druhý rok života v Turecku. Ve srovnání s těmito dvěma zeměmi mají české mámy skoro všechno. V Americe jdete na porodní sál rovnou z kanceláře (a drazo za něj zaplatíte), v Turecku nastupujete osm týdnů před porodem na mateřskou. V Americe neexistuje zákonem stanovená placená a rodičovská vůbec, takže Američanky se šest až dvanáct týdnů po porodu vracejí do práce. V Turecku jsou maminky doma s dětmi za plný plat prvních šest měsíců. Pak se buď vracejí do práce, nebo zůstávají v domácnosti – v chudších oblastech často už nadosmrť. Kolektivní péče o děti v USA nemá žádná pravidla, takže jesle najdete i v suterénech rodinných domů a pečovatelé nemají vzdělání. V okolí hlavního města se přitom cena pohybuje okolo 1500–2000 dolarů měsíčně. V Turecku je státních zařízení málo. O děti se starají buď maminky, hodně babičky (uvažovalo se dokonce o tom, že za to budou dostávat plat – asi 400 tureckých lir měsíčně, tedy asi 1600 Kč, jenže ve státním rozpočtu není dost peněz) nebo děti chodí do soukromých jeslí a školek, které si však rodiče střední třídy nemohou dovolit. V Ankaře mluvíme o částce 3000 lir, tedy 12 000 Kč za měsíc. Přesto jsem v USA ani tady v Turecku, kde často vídám ženy s dětmi coby žebračky na ulici, neslyšela mámy nadávat nebo si stěžovat ani z poloviny tak, jako to slyším v Česku – na nedostatek možností, na stát, na doktory, na porodnictví, na předpisy, na úvazky, na školky, na peníze. Ne že by neexistovaly věci, které je třeba změnit. Ovšem čím častěji ke mně z USA pronikne další zpráva o hrozbě plošného zákazu potratů, čím častěji kliknu v Turecku na internetovou stránku a zjistím, že nefunguje, jelikož je zablokovaná státem, tím častěji mě napadá – vivat Česko, jedna z nejliberálnějších oblastí světa, kde to zásadní, co potřebujeme změnit, je postoj k zemi, která nám nabízí tolik, a postoj a respekt jedna k druhé. A k možností, které si v mateřství a rodičovství volíme, protože na rozdíl od jiných zemí je (zatím) máme. A jestli mě v Česku něco vytáčí, pak to, jak moc se my ženské jsme schopné osočovat, podrážet si nohy, být na sebe sprosté, jak se nepodpoříme jen proto, že si někdo vybere jinou cestu. Kde je všechna ta deklarovaná women a mother power? Tu bych si pro Česko přála víc než cokoli jiného.